

DOSSIER PEDAGÒGIC

“PolsXtrems. El teu gimnàs per entrenar el pensament crític”

Exposició interactiva i multimèdia, produïda per l'ICIP, sobre pensament crític, desinformació i polarització

Dossier elaborat per Verificat

ICIP INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL
PER LA PAU

Sumari	Introducció	3
	Objectius pedagògics	4
	Informació pràctica sobre la visita	5
	Vinculació amb el currículum	6
	Metodologia didàctica	7
	Connexió amb els reptes actuals de l'alumnat	8

Introducció

L'ICIP (Institut Català Internacional per la Pau) presenta **“PolsXtremes. El teu gimnàs per entrenar el pensament crític”**, una exposició interactiva i multimèdia que proposa un recorregut immersiu per entrenar el pensament crític, l'empatia i la curiositat envers les opinions dels altres.

En un context marcat per l'augment de la desinformació, la polarització i la proliferació de discursos d'odi, l'exposició es configura com un espai simbòlic que recrea un gimnàs. A través d'aquesta metàfora, les persones visitants són convidades a “entrenar” habilitats cognitives i socials com la flexibilitat mental, l'anàlisi crítica i la capacitat d'escolta.

El recorregut expositiu combina diferents instal·lacions i dinàmiques participatives que permeten explorar com es construeixen les opinions, quin paper juguen les emocions i els biaixos cognitius, i com es produeix i es difon la informació en l'entorn digital.

L'experiència culmina amb la recreació d'un vestidor, un espai de reflexió on es convida els participants a escoltar i confrontar diversos punts de vista sobre debats socials d'actualitat. Aquest dossier connecta els continguts de l'exposició amb la realitat quotidiana de l'alumnat, proposant un marc d'objectius pedagògics i una vinculació directa amb els reptes actuals dels joves, com el consum d'informació digital, la desinformació o la convivència en entorns polaritzats.

Objectius pedagògics

1

Identificar els principals **mecanismes de la desinformació** i reconèixer com es construeixen i es difonen continguts falsos, manipulats o enganyosos en entorns digitals.

2

Prendre consciència dels propis **biaixos inconscients** i del paper que juguen les emocions en la interpretació de la informació i en la formació del propi pensament.

3

Comprendre la importància de fomentar **el diàleg i el respecte** per a les opinions dels altres, com a elements essencials per garantir una bona convivència democràtica i la cohesió social.

4

Reflexionar sobre el dret a la **llibertat d'expressió, un dret fonamental** en una societat democràtica, i sobre els seus límits, quan la llibertat d'expressió entra en conflicte amb altres drets humans com el dret a la igualtat i a la dignitat.

5

Analitzar el fenomen de la **polarització tòxica** - aquella que es genera quan es rebutja o es menysté les persones que tenen un pensament diferent al propi - i els riscos que aquesta té per a la convivència.

Informació pràctica sobre la visita

Alumnat

- ESO
- Formació professional
- Batxillerat
- Centres de formació per a adults

Nombre de participants

El nombre de participants pot variar entre 20 i 30 per cada visita, depenent de les edats i característiques del grup.

Durada

Una hora aproximadament

Horari i calendari

Les vistes es reserven amb antelació. Es fan en l'horari lectiu i la data s'acorda en funció de la disponibilitat del centre escolar i els horaris d'obertura de l'exposició.

Contacte

icip@icip.cat

L'ICIP ofereix les visites guiades a l'exposició de manera gratuïta.

Vinculació amb el currículum

La proposta treballa de manera transversal diverses competències clau, amb especial incidència en la **competència personal, social i d'aprendre a aprendre**, la **competència ciutadana**, la **competència digital** mitjançant l'alfabetització mediàtica i la **competència en comunicació lingüística**. Aquestes competències es desenvolupen a partir de l'anàlisi, la reflexió i el debat entorn del consum d'informació, la desinformació i la convivència en contextos de diversitat d'opinions.

Des del punt de vista curricular¹, l'exposició es vincula especialment amb les àrees de coneixement del medi social i cultural a l'educació secundària, així com amb les matèries de llengua i literatura i educació en valors cívics i ètics. També es connecta amb àmbits com filosofia o cultura i valors, on es treballa de manera explícita **la construcció del pensament crític, l'argumentació i la reflexió ètica**.

Els continguts de l'exposició permeten abordar de manera aplicada aspectes clau del currículum com:

La interpretació crítica de fonts d'informació

La identificació de biaixos cognitius

La comprensió dels mecanismes de construcció del discurs mediàtic i digital

La influència de les emocions en la presa de decisions i en la formació d'opinions

L'exposició també contribueix a l'**alfabetització mediàtica**, ajudant l'alumnat a comprendre el funcionament dels entorns informatius actuals, incloent-hi el paper dels algoritmes i la personalització dels continguts, i els mecanismes de propagació de la desinformació. Aquest coneixement és essencial per desenvolupar una relació més conscient, crítica i responsable amb la informació que es consumeix diàriament.

Finalment, el projecte afavoreix el treball de valors democràtics com el respecte, el diàleg i la convivència en la diversitat. A través de la reflexió sobre els riscos de la polarització i l'auge de discursos d'odi, es promou una actitud oberta i dialogant, fonamental per a la participació activa en la societat.

1. Aquest enfocament s'emmarca en el model competencial establert pel currículum oficial de Catalunya, que defineix les competències clau com a eix vertebrador de l'aprenentatge i del desenvolupament personal i social de l'alumnat.

Metodologia didàctica

La proposta pedagògica de la visita guiada de “PolsXtrem” es basa en una metodologia d’aprenentatge actiu i participatiu que situa l’alumnat al centre de l’experiència. La visita guiada es planteja com un espai de diàleg, exploració i reflexió compartida, on les experiències i els hàbits informatius dels participants esdevenen un punt de partida fonamental.

Des de l’inici de la visita, es convida l’alumnat a reflexionar sobre la seva relació amb la informació i els entorns digitals: quines plataformes utilitzen, com s’informen, quins continguts consumeixen i com decideixen si una informació és fiable o no. Aquest enfocament permet connectar els continguts de l’exposició amb la realitat quotidiana dels joves i generar un espai de participació activa i significativa.

La dinamització s’articula al voltant de conceptes clau com **la informació, la infoxició, la desinformació i la polarització**, que es treballen a partir d’exemples propers i situacions concretes. Durant el recorregut, es combinen explicacions, preguntes obertes i espais de conversa que fomenten l’anàlisi crítica i la construcció col·lectiva de coneixement. També es convida l’alumnat

a aportar exemples propis i experiències personals relacionades amb el consum d’informació i les xarxes socials.

La metodologia posa especial èmfasi a evitar judicis o plantejaments moralitzadors. En aquest sentit, es treballa des d’una perspectiva que reconeix que qualsevol persona pot ser vulnerable a la desinformació

La proposta busca estimular la curiositat per entendre les raons de qui pensa de manera diferent, la capacitat de qüestionar les pròpies certeses i la importància de fer autocrítica i de no caure en veritats absolutes

i als biaixos cognitius. Això implica evitar mirades adultistes o simplificadores envers els joves i generar un espai segur on es pugui expressar dubtes, contradiccions i opinions diverses sense por a ser jutjats.

Al llarg de la visita es prioritza l’escolta activa i es deixen espais per a l’exploració individual i la reflexió col·lectiva. Més que oferir respostes tancades, la proposta busca estimular la curiositat per entendre les raons de qui pensa de manera diferent, la capacitat de qüestionar les pròpies certeses i la importància de fer autocrítica i de no caure en veritats absolutes.

Connexió amb els reptes actuals de l'alumnat

L'exposició parteix de problemàtiques i experiències que formen part del dia a dia dels joves, especialment en relació amb els entorns digitals, el consum d'informació i les dinàmiques socials que es generen a les xarxes. Aquesta connexió amb la realitat quotidiana de l'alumnat facilita la participació i afavoreix una reflexió significativa sobre els hàbits informatius i la convivència en contextos de diversitat d'opinions.

La visita a l'exposició permet treballar formes de desinformació que sovint no són fàcilment identificables a primera vista. Més enllà dels casos clarament falsos o manipulats, s'aborden exemples vinculats a la descontextualització de continguts, l'ús parcial de la informació o la utilització de recursos humorístics, mems i ironies que poden contribuir a difondre missatges enganyosos o a reforçar estereotips i discursos d'odi. Aquest enfocament ajuda l'alumnat a comprendre que **la desinformació no sempre es presenta de manera evident i que sovint circula integrada en formats quotidians de consum digital.**

Aspectes centrals de “PolsXtrems” són la polarització i la necessitat de gestionar la controvèrsia i aprendre a dialogar amb qui pensa diferent. Quan parlem de polarització diferenciem entre la polarització

La connexió amb la realitat quotidiana de l'alumnat facilita la participació i afavoreix la reflexió sobre els hàbits informatius i la convivència

ideològica i la polarització tòxica. La primera fa referència a l'existència de posicionaments enfrontats respecte de temes de debat i no és en si mateixa negativa per a la societat. La polarització tòxica, en canvi, és un fenomen que va més enllà de la sana confrontació d'idees, ja que es produeix quan es rebutgen o es menystenen

les persones que tenen un pensament diferent al propi. Aquest tipus de polarització, com alerta l'exposició, representa un risc per a la bona convivència. En aquest sentit, s'identifica amb freqüència la tendència social a interpretar les opinions en termes de “bàndols”, en què sovint es percep que una persona forma part del “meu equip” o està “en contra meu”. Aquesta percepció permet treballar la importància de desenvolupar pensament crític per no deixar-se portar per missatges simplificadors o polaritzadors, així com la necessitat d'entrenar habilitats de diàleg i de gestió emocional davant la discrepància.

La proposta posa especial èmfasi en la comprensió dels biaixos cognitius. Un dels aspectes més rellevants és acompanyar l'alumnat a identificar i definir què són els biaixos i entendre que aquests formen part de la manera com totes les persones interpretem la realitat. Reconèixer que els biaixos conviuen amb nosaltres i condicionen la nostra manera de percebre la informació és un aspecte clau per promoure una actitud més crítica, reflexiva i conscient davant dels continguts que consumim i compartim.

Pel que fa a la llibertat d'expressió i els drets humans, moltes de les converses han evidenciat una diferència entre la comprensió teòrica dels conceptes i la seva aplicació en el dia a dia. En termes generals, infants i joves acostumen a identificar amb claredat que la llibertat d'expressió té límits quan vulnera drets fonamentals o deriva en discriminació i discursos d'odi. Tanmateix, durant les dinàmiques i exemples pràctics,

sovint apareixen dificultats a l'hora de reconèixer aquestes vulneracions en situacions quotidianes, especialment en entorns digitals i xarxes socials, on determinats discursos o formes de comunicació s'han normalitzat. Aquest contrast entre teoria i pràctica ha generat espais de reflexió especialment valuosos per analitzar com es construeixen les relacions i els límits de convivència tant en l'àmbit presencial com en el digital.

L'exposició permet treballar la importància de desenvolupar pensament crític per no deixar-se portar per missatges simplificadors i polaritzadors